

BURGERSCHAPSKUNDE

ONDERDEEL VAN HET STRATEGISCH BELEIDSPAN

1. ONDERWIJS

1.13 Burgerschap

Geloof in onderwijs

DE BRON - DE ARK - DE WEGWIJZER - ICHTHUSSCHOOL - DE RANK -
KON. JULIANASCHOOL - KON. WILHELMINASCHOOL - EBEN-HAËZER

Inhoudsopgave

1. Burgerschap algemeen	3
2. Wettelijke achtergrond	3
3. Kerndoelen	3
4. Burgerschap niet nieuw	3
5. Beleid vastgelegd in schoolplannen	3
6. Visie en inhoud burgerschap in de PCPO Krimpenerwaard	4
<i>I. Identiteitsvorming aan de hand van levensbeschouwing</i>	4
<i>II. De school als samenleving</i>	4
<i>III. De school als pedagogisch instituut</i>	5
<i>IV. De school midden in de samenleving</i>	5
<i>V. De school in een democratische de samenleving</i>	5
<i>VI. De school in Europa en de wereld</i>	5
7. Diagnostisch instrument	6
8. Acties / vervolgstappen	6
9. Literatuur	6
10. Meer informatie	6
11. Vaststelling	6
Bijlage 1	8
Bijlage 2 – (vanuit website burgerschap; kennisnet)	
Bijlage 3 – Burgerschapskunde op De Bron, school met de Bijbel te Gouderak	9 10
Bijlage 4 – Tekst voor schoolgids	11

CONTACTGEGEVENS

ADRES Hoofdstraat 69a, 2861 AL Bergambacht,

TELEFOON (0182) 35 08 70,

EMAIL info@pcpokrimpenerwaard.nl

IBAN NL69 RABO 0130 0367 22,

KVK NR. 24379256 Rotterdam

1. Burgerschap algemeen

Bevordering van burgerschap en integratie is belangrijk. De betrokkenheid tussen burgers onderling en tussen burgers en overheid is afgenomen. De plichten en rechten die bij burgerschap horen, lijken soms wat op de achtergrond te zijn geraakt. Daar komt nog bij dat sommige ouders/verzorgers en kinderen niet gewend zijn aan burgerschapstradities en gebruiken van onze samenleving.

De wet van 9 december 2005 regelt de verplichting voor scholen voor primair en voortgezet onderwijs en de expertisecentra om bij te dragen aan de integratie van leerlingen in de Nederlandse samenleving. Op 1 februari 2006 is deze wet in werking getreden. Voor scholen betekent dit dat zij vanaf die datum verplicht zijn in hun onderwijs aandacht te besteden aan actief burgerschap en sociale integratie. Actief burgerschap verwijst naar de bereidheid en het vermogen deel uit te maken van een gemeenschap en daar een actieve bijdrage aan te leveren, naar sociale integratie, naar deelname van burgers (ongeacht hun etnische of culturele achtergrond) aan de samenleving (in de vorm van sociale participatie), deelname aan de maatschappij en haar instituties en bekendheid met en betrokkenheid bij uitingen van de Nederlandse cultuur.

2. Wettelijke achtergrond

De opdracht aan scholen om actief burgerschap en sociale integratie te bevorderen is vastgelegd in een aantal wetsartikelen en luidt:

'Het onderwijs:

- a. gaat er mede vanuit dat leerlingen opgroeien in een pluriforme samenleving;
- b. is mede gericht op het bevorderen van actief burgerschap en sociale integratie;
- c. is er mede op gericht dat leerlingen kennis hebben van en kennismaken met verschillende achtergronden en culturen van leeftijdgenoten.'

3. Kerndoelen

Naast deze opdracht in de sectorwetten voor primair en voortgezet onderwijs en expertisecentra zijn de wenselijke opbrengsten van het onderwijs voor wat betreft burgerschap en integratie ook terug te vinden in de herziene kerndoelen voor het basisonderwijs en de onderbouw van het voortgezet onderwijs. Deze zijn vastgesteld door de minister van OCW.

Naast het belang van een goede beheersing van de Nederlandse taal voor deelname aan de maatschappij bevatten de herziene kerndoelen ook allerlei andere onderwerpen die daarvoor van belang zijn. De herziene kerndoelen PO die gerelateerd zijn aan burgerschapskunde zijn de kerndoelen 36, 37, 38, 39, 47, 51 en 53 (zie bijlage 1).

4. Burgerschap niet nieuw

Burgerschap is niet nieuw. We constateren dat het een containerbegrip geworden is. Burgerschap past al heel lang bij de pedagogische opdracht van de school. Scholen zijn zich ervan bewust dat ze geen instituut zijn dat alleen kennis overdraagt. In het onderwijs, zeker in het protestants-christelijk onderwijs, heeft het overdragen van normen en waarden altijd een grote plaats gehad.

Het is belangrijk aan de hand van een visie aan te geven wat de school met burgerschap wil bereiken. De wet daagt scholen uit daar bewuster mee om te gaan.

5. Beleid vastgelegd in schoolplannen

In algemene zin is burgerschap het inleiden van kinderen in de samenleving. Aan de scholen wordt gevraagd daar beleid op te formuleren. Wij stellen vast dat onze scholen al veel aspecten van burgerschap een plaats hebben gegeven in het bestaande lespakket en de onderwijsinhouden. Voor het beleid verwijzen we daarom naar de schoolplannen en identiteitsnota's van onze scholen.

6. Visie en inhoud burgerschap in de PCPO Krimpenerwaard

In de PCPO Krimpenerwaard willen we burgerschap centreren rond een drietal begrippen, namelijk participatie, democratie en identiteit. Aan deze zaken wordt in het bestaande curriculum veel aandacht besteed.

Burgerschapsvorming houdt in:

- 1) Leerlingen helpen vormen wie zij zijn (identiteit).
- 2) Leerlingen mogelijkheden aanreiken om te kunnen deelnemen aan de samenleving (participatie, maar ook het aanleren van bijvoorbeeld taal en kennis van cultuur).
- 3) Leerlingen helpen kennis te verwerven van en leren omgaan met de principes van de democratie.

In de PCPO Krimpenerwaard willen we op zes niveaus aandacht besteden aan burgerschapsvorming:

I. Identiteitsvorming aan de hand van levensbeschouwing

De protestants-christelijk identiteit speelt een grote rol bij de keuzes die scholen maken. Burgerschapsvorming begint bij identiteitsvorming. Je moet eerst leren en ontdekken wie je zelf bent om goed te kunnen functioneren in de maatschappij. De scholen van de PCPO Krimpenerwaard besteden veel aandacht aan levensbeschouwelijke vorming (per school gemiddeld 2,5 uur per week).

In de praktijk wordt dit op de volgende manier zichtbaar:

- Door aandacht voor gebed en meditatieve momenten, vertellingen, christelijke liederen en vieringen geven we inhoud aan het christelijk geloof (zie ook de identiteitnota's en de schoolgidsen van onze scholen).
- De leerkrachten handelen vanuit een christelijke levenshouding. De protestants-christelijke waarden en normen zijn daarbij van groot belang. Begrippen als eerbied, verwachting, hoop, betrokkenheid en verantwoordelijkheid zijn daarbij belangrijk. De kernbegrippen van de levensbeschouwelijke visie – te weten geloof, hoop en liefde – zijn daarbij sleuteldragers van het christendom.
- De christelijke identiteit komt tot uiting in hoe men in de school met elkaar omgaat. We willen recht doen aan alle kinderen en leerkrachten. Alle talenten worden daarbij aangesproken. Leerlingen mogen worden wie ze zijn: zoals God hen heeft bedoeld. Nadrukkelijk willen we recht doen aan de joods-christelijke traditie van ons land. Daarbij wijzen we antisemitisme, rassenhaat, homohaar en andere vormen van discriminatie pertinent van de hand.
- De christelijke gebruiken en tradities worden duidelijk voor het voetlicht gehaald. Daarbij wordt de ontmoeting met andere levensbeschouwingen echter niet vergeeten.

II. De school als samenleving

De school is een (waarden)gemeenschap op zichzelf, waarin mensen het samenleven oefenen. De school is een plek waar leerlingen omgaan met de diversiteit en de ingewikkelde verhoudingen in de samenleving en met de noodzaak tot overleg.

In de scholen is veel aandacht voor het omgaan met elkaar. Het creëren van een veilige sfeer voor allen in en om de school staat hoog in het vaandel. Een veilig schoolklimaat bevordert openheid en respect in de school en is een belangrijke voorwaarde voor burgerschapsvorming.

In de praktijk wordt dit op de volgende manier zichtbaar:

- De scholen stimuleren betrokkenheid op elkaar van leerkrachten, leerlingen en ouders. Aandacht voor verschillen tussen leerlingen geeft leerlingen het gevoel dat ze kunnen zijn wie ze zijn en dat ze ertoe doen.
- Diversiteit komt ook tot uiting in de samenstelling van het team. De teamleden verschillen qua sekse, leeftijd en competenties. Zo leren de leerlingen in hun relatie met de leerkrachten omgaan met diversiteit.

- Schoolregels zijn nodig voor de goede omgang met elkaar. Het is van belang dat de schoolregels worden nageleefd. Die bieden immers structuur aan een veilige omgeving.
- Het streven van de school is de leerlingen in meer of mindere mate verantwoordelijkheid te geven voor hun eigen leerweg, voor het onderwijs, het gebouw en de schoolomgeving.

III. De school als pedagogisch instituut

Bij dit niveau gaat het om het ontwikkelen van normbesef bij leerlingen. Dit aspect wordt door de inspectie nauwgezet bekeken. Zij beoordeelt hoe de school risico's en ongewenste opvattingen, houdingen en/of gedragingen van leerlingen met betrekking tot de samenleving of groepen in de samenleving aanpakt. Respect en tolerantie zijn hierbij belangrijke begrippen.

In de praktijk wordt dit op de volgende manier zichtbaar:

- Schoolleiding en leerkrachten geven aandacht aan discriminerende opmerkingen.
- In de groepen wordt respectvol gesproken over andere leefstijlen, culturen en verschillen tussen mensen.
- Openheid in de school is een groot goed. Binnen de grenzen van respect en tolerantie moet een leerling in vrijheid kunnen zeggen wat hij of zij voelt of denkt.

IV. De school midden in de samenleving

De scholen zijn geen eilanden in de dorpen in de Krimpenerwaard. Zij maken deel uit van de samenleving en zijn geworteld in de plaatselijke cultuur. De school betekent veel voor de buurt. Andersom kan de buurt veel betekenen voor de school. Wij achten het van belang dat de maatschappelijke betrokkenheid van de leerlingen en de medewerkers van de school wordt vergroot.

In de praktijk wordt dit op de volgende manier zichtbaar:

- Daar waar wenselijk onderhoudt de school contact met clubs, verenigingen, culturele organisaties, kerken en andere scholen.
- Indien inpasbaar betrekken we lespakketten en lesbrieven van plaatselijke en regionale organisaties in het onderwijspakket.
- Scholen organiseren zo veel mogelijk ontmoetingen met groepen in de samenleving. Zo staan we een actief excursiebeleid voor naar maatschappelijke instellingen en bedrijven in de naaste omgeving.

V. De school in een democratische de samenleving

Dit niveau van burgerschapsvorming heeft betrekking op het leven in een democratische samenleving. Hieronder valt kennis van het Nederlandse politieke systeem. In de kern-doelen van het PO staat dat leerlingen kennis moeten hebben van staatsinrichting en zich moeten verdiepen in maatschappelijke ontwikkelingen.

In de praktijk wordt dit op de volgende manier zichtbaar:

- Op onze scholen besteden we aandacht aan actuele gebeurtenissen.
- Aan de viering van Koningsdag wordt jaarlijks aandacht besteed.
- Aan de 4 mei-herdenking en de bevrijding op 5 mei wordt op de scholen aandacht besteed.
- Op alle scholen is aandacht voor de 'canon van de Nederlandse geschiedenis'. Zo wordt onder meer aandacht geschonken aan de groei van het historisch besef.
- Prinsjesdag en onderwerpen als verkiezingen en kabinetsformatie zijn belangrijke onderdelen van het leerstofaanbod.

VI. De school in Europa en de wereld

Burgerschap beperkt zich niet alleen tot Nederland. Leerlingen dienen zich ook te oriënteren op Europa en de wereld. Scholen kunnen op velerlei manieren 'over de grens' kijken, om zo leerlingen het besef bij te brengen dat ze in een breder verband leven.

In de praktijk wordt dit op de volgende manier zichtbaar:

- Op de scholen wordt geld ingezameld voor een zendingsdoel. Regelmatig worden er presentaties over projecten gegeven.
- Vakantie verhalen brengen leerlingen in contact met andere culturen. In de scholen wordt van die belevenissen gebruik gemaakt.

7. Diagnostisch instrument

De Besturenraad heeft een diagnostisch instrument vervaardigd voor de ontwikkeling van burgerschapsvorming. Aan de hand van dit instrument, ingedeeld in de zes hierboven genoemde niveaus, kan de school nadenken over een structurele aanpak van dit aandachtsgebied. Gebruik van dit instrument kan het beleid op de school verdiepen en kan de omissies in kaart brengen. Aan de hand van deze informatie kan de school nog gericht werken aan burgerschapskunde.

8. Acties / vervolgstappen

De PCPO Krimpenerwaard onderneemt de volgende vervolgstappen:

- Invullen van bijlage schoolspecifieke invulling van curriculum (bijlage 3).
- Jaarlijks beschrijven van het onderdeel burgerschap in de schoolgids.
- Opnemen van beleidsvoornemens rond Burgerschap in het schoolplan.
- Bij het verder concretiseren van het beleid op schoolniveau kunnen scholen gebruikmaken van een diagnostisch instrument Burgerschapskunde (Besturenraad). Een adviseur van de Besturenraad zorgt desgevraagd voor analyse, gesprek en rapportage.

9. Literatuur

Bij het opstellen van het beleid hebben we gebruikgemaakt van:

- Thema Burgerschapskunde, Besturenraad november 2006
- Wie doet er mee aan de samenleving?; Burgerschapsvorming in het onderwijs SBM nummer 8, april 2006.

10. Meer informatie

- Meer informatie over de wettelijke opdracht aan scholen om burgerschap en integratie te bevorderen is te vinden op www.minocw.nl/burgerschap/publicaties.
- Het dossier 'Burgerschap en sociale integratie' op de site van het ministerie van OCW geeft verdere informatie over vragen als Wat is actief burgerschap?, Wat is de rol van de school hierbij? en Hoe zou de school het kunnen aanpakken?
- Voor ideeën, uitwerkingen, voorbeelden en lesmaterialen met betrekking tot burgerschap en integratie kunnen scholen ook terecht op www.burgerschap.kennisnet.nl Daarnaast bieden veel organisaties waar scholen mee verbonden zijn informatie, handreikingen en voorbeelden van manieren waarop scholen burgerschap en integratie in het onderwijs kunnen vormgeven. Zie tevens internetsites als www.kpcgroep.nl, www.cps.nl, www.oberon-o-a.nl, www.slo.nl en www.forum.nl.

11. Vaststelling

Bergambacht, juli 2014.

Namens het bestuur,

T.C. Segers,
algemeen directeur

Bijlagen

- Bijlage 1
- Bijlage 2 – (vanuit website burgerschap; kennisnet)
- Bijlage 3 – Burgerschapskunde op De Bron, school met de Bijbel te Gouderak
- Bijlage 4 – Tekst voor schoolgids

Bijlage 1

Kerdoelen primair onderwijs

Aan integratie en burgerschap gerelateerde kerndoelen voor het primair onderwijs zijn opgenomen in de doelen 36, 37 en 38:

- 36 De leerlingen leren hoofdzaken van de Nederlandse en Europese staatsinrichting en de rol van de burger.
- 37 De leerlingen leren zich te gedragen vanuit respect voor algemeen aanvaarde waarden en normen.
- 38 De leerlingen leren hoofdzaken over geestelijke stromingen die in de Nederlandse multiculturele samenleving een belangrijke rol spelen, en ze leren respectvol om te gaan met verschillen in opvattingen van mensen.

Ook aspecten van de kerndoelen 34, 35, 39 zijn tot op zekere hoogte aan burgerschap gerelateerd:

- 34 De leerlingen leren zorg te dragen voor de lichamelijke en psychische gezondheid van henzelf en anderen.
- 35 De leerlingen leren zich redzaam te gedragen in sociaal opzicht, als verkeersdeelnemer en als consument.
- 39 De leerlingen leren met zorg om te gaan met het milieu.
- 47 De leerlingen leren de ruimtelijke inrichting van de eigen omgeving te vergelijken met die in omgevingen elders in binnen- en buitenland, vanuit de perspectieven landschap, wonen, werken, bestuur, verkeer, recreatie, welvaart, cultuur en levensbeschouwing. In ieder geval wordt daarbij aandacht besteed aan twee lidstaten van de Europese Unie en twee landen die in 2004 lid werden, de Verenigde Staten en een land in Azië, Afrika en Zuid-Amerika.
- 51 De leerlingen leren gebruik te maken van eenvoudige historische bronnen en ze leren aanduidingen van tijd en tijdsindeling te hanteren.
- 53 De leerlingen leren over de belangrijke historische personen en gebeurtenissen uit de Nederlandse geschiedenis en kunnen die voorbeeldmatig verbinden met de wereldgeschiedenis.

Bijlage 2 – (vanuit website burgerschap; kennisnet)

Basiswaarden van de democratische rechtsstaat

Vrijheid van meningsuiting

Vrijheid van meningsuiting betekent dat je mag zeggen of schrijven wat je denkt, of tegen de opvatting van anderen in mag gaan. Iedereen mag dus ook zijn of haar geloof uitdragen, of zijn of haar mening aan anderen voorhouden. Daarbij moet je je wel houden aan de wet.

Gelijkwaardigheid

Gelijkwaardigheid betekent dat mensen van gelijke waarde zijn. Daarbij maakt het niet uit wat hun denkbeelden zijn of wat ze geloven. Je hoeft niet te vinden dat die denkbeelden of gebruiken zelf waardevol zijn, maar wel dat mensen met andere denkbeelden en gebruiken niet minder waard zijn dan jij, of dan jouw groep.

Begrip voor anderen

Begrip voor anderen betekent dat je probeert te begrijpen waarom mensen of groepen bepaalde denkbeelden of gebruiken hebben: wat is de achtergrond daarvan en waarom is dat belangrijk voor een ander.

Verdraagzaamheid

Verdraagzaamheid (ook wel tolerantie genoemd) betekent dat je de mening of het gedrag van een ander accepteert, ook al ben je het er helemaal niet mee eens. En het betekent ook dat je ieder de ruimte wilt geven om zo'n mening of zulk gedrag te hebben. Natuurlijk moet iedereen zich daarbij wel aan de wet houden.

Autonomie

Autonomie betekent dat iedereen zelf kan bepalen wie hij/zij wil zijn en hoe hij/zij zijn/haar leven wil leiden. Ieder is dus bijvoorbeeld vrij om zelf te bepalen welke denkbeelden of welk geloof voor hem/haar belangrijk is. Daarbij moet je je wel houden aan de wet; Afwijzen van onverdraagzaamheid.

Afwijzen van discriminatie

Discriminatie betekent dat mensen of groepen bij anderen achtergesteld worden, of dat je vindt dat er voor mensen met andere denkbeelden of gebruiken niet zoveel ruimte hoeft te zijn, of dat die denkbeelden of gebruiken misschien zelfs verboden moeten worden.

Bijlage 3 – Burgerschapskunde op De Bron, school met de Bijbel te Gouderak

Schoolspecifieke aspecten in het onderwijs

In het bestaande curriculum wordt veel aandacht besteed aan het onderwerp Burgerschapskunde.

Op De Bron, school met de Bijbel wordt aan Burgerschapskunde in de volgende aandachtsgebieden aandacht geschonken:

- **Godsdienstonderwijs**
 - Respect voor de verschillen in persoonlijke geloofsbeleving
 - Bezoek kerkgebouw met uitleg van de verschillende aspecten van vieringen in dit gebouw door groep 6 + uitleg over de inrichting van het gebouw
 - Aandacht voor de wereldgodsdiensten in de bovenbouw
 - Aandacht voor andere werelddelen via zendingsprojecten
- **Nederlandse taal en lezen**
 - Aandacht voor verschillende streektalen
 - Samenwerkend leren door inzet van Tutorlezen
- **Aandacht voor SMS-taal, whatsapptaal enz.**
- **Engels**
 - Aandacht voor de invloed van het Engels in de maatschappij
 - Kinderen op hun niveau zelfredzaam maken in de Engelse taal
- **Geschiedenis**
 - Aandacht voor de ontstaansgeschiedenis van ons land, besef van eigen nationaliteit
 - Aandacht voor bestuurskunde: Staten Generaal, Prinsjesdag, landelijke , regionale en Europese verkiezingen, partijpolitiek, democratie en het verschil met andere landen en regio's met name in groep 7&8
 - Bezoek streekmuseum door groep 5
 - Deelname aan de jaarlijkse Dodenherdenking op 4 mei door groep 7
 - Bezoek verzetsmuseum door groep 7
- **Aardrijkskunde**
 - Aandacht voor van de topografie, kennis van de sociaal-geografisch structuren in Nederland
 - Aandacht voor polders en dijken en de invloed van de grote rivieren op ons land en volk.
- **Biologie**
 - Aandacht en respect voor de schepping als geheel
 - Aandacht voor natuuractiviteiten ism natuurorganisatie "Watersnip"
 - Lessen gezonde voeding en gezond bewegen (onder meer: ik eet het beter, smaaklessen, deelname nationaal schoolontbijt, facultatief schoolfruit)
- **Sociaal-emotionele vorming**
 - Sterk in je schoenen via de Kanjertraining: opkomen voor jezelf en omzien naar elkaar.
 - Seksuele vorming en respect voor het menselijk lichaam via "Wonderlijk Gemaakt"
- **Mediaopvoeding**
 - Aandacht voor gezond internetgebruik via het digitale rijbewijs en afspraken over wat te doen bij verkeerde sites.
- **Overig**

- Deelname aan de Koningsspel en aan de aubade voor Koningsdag
- Deelname gezond bewegen via JeugdAvondvierdaagse en diverse sportieve toernooien
- Aandacht voor geldverkeer in groep 8
- Voorlichting vuurwerk, alcohol en drugs in groep 8 door Bureau en Stichting "Voorkom"
- Werken voor Goede Doelen: fancyfair elke twee jaar door groep 7, zendingsdoelen met presentaties door diverse organisaties.
- Ondersteuning van goede doelen acties die door leerkrachten of stagiairs worden gehouden, bijv. vrijwilligerswerk in het Oostblok of Afrika
- Bezoek aan ouderen, dementerenden in opvanghuis De Herbergier door groep 2

Bijlage 4 – Tekst voor schoolgids

Actief burgerschap en sociale integratie

Bevordering van burgerschap en integratie is vandaag de dag belangrijk. De betrokkenheid tussen burgers onderling is afgenomen. Plichten en rechten die bij burgerschap horen, lijken soms wat op de achtergrond te zijn geraakt. Scholen zijn om deze reden verplicht bij te dragen aan de integratie van leerlingen in de Nederlandse samenleving. Binnen de PCPO Krimpenerwaard zien we de bevordering van actief burgerschap niet als iets nieuws. Zeker binnen het protestants-christelijk onderwijs heeft het overdragen van normen en waarden altijd een grote plaats gehad. Op de volgende niveaus besteden we aandacht aan burgerschapsvorming:

1. Identiteitsvorming aan de hand van levensbeschouwing

Op grond van onze levensbeschouwing helpen we leerlingen te ontdekken wie ze zelf zijn. Dat is een voorwaarde om goed te kunnen functioneren in de maatschappij.

2. De school als samenleving en als pedagogisch instituut

De school is een waardengemeenschap waarin respect en tolerantie kernbegrippen zijn.

3. De school midden in de samenleving

De scholen maken deel uit van de samenleving en zijn geworteld in de plaatselijke cultuur. Buurt en school kunnen veel voor elkaar betekenen.

4. De school in een democratische de samenleving

Voor goed burgerschap is enige kennis van politiek en staatsinrichting onmisbaar.

5. De school in Europa en de wereld

Leerlingen dienen zich ook te oriënteren op Europa en de wereld en te beseffen dat ze in een breder verband leven.

Een document waarin het beleid rond burgerschapsvorming nader is uitgewerkt is op te vragen op school. De schoolplannen en identiteitsnota's bieden informatie op detailniveau.